

Izjela vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVI

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 18, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., PETEK, 22. SEPTEMBRA (SEPT. 22), 1944

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 186

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918

Zavezniki v novi ofenzivi ob trdnjavski liniji pri Aachenu

Druga britska armada obšla holandsko mesto Nijmegen, vrgla eno kolono čez reko Reno, drugo pa v Nemčijo. Padalci prve zavezniške zračne sile drže mostišče ob Reni. Zavezniki zasedli Boulogne in Brest, francoski luki. Ameriške in britske letalske ter pomorske sile blokirale Kreta, grški otok. Ruske armade zasedle čez 5000 naselbin v ofenzivi v Latviji in Estoniji. Ameriške čete in pomorščaki zadali težke udarce japonski sili

LONDON, 21. sept.—Prva ameriška armada je danes začela novo ofenzivo ob Slegfriedovi trdnjavski liniji pri Aachenu, do čim zavezniške mobilne sile prodirajo čez reko Reno v arnhemskem sektorju v Holandiji.

Berlin poroča, da so zavezniške čete že navezale stike s zračno armado pri Nijmengu, holandskem mestu, ki je strateškega pomena za prodiranje v Nemčijo s severozapada.

Okrog 500 ameriških letal trdnj in Liberatorjev je napad območja obrambne točke pri Mainu in Coblenu.

London, 21. sept.—Druga britska armada je obšla Nijmegen, holandsko mesto, na obeh straneh, poslala eno kolono čez reko Reno, drugo pa v Nemčijo, pravi poročilo s te fronte. Ljube divjajo za posest dveh mostov na tej reki, ki štita dostop do Berlina in Porurja.

Padalci prve zavezniške zračne sile drže mostišče ob Reni pri Arnhemu, devet milj severno od Nijmegen, in odbijajo nemške protinapade, niso pa še navezali stik z drugo armado.

Zavezniki in nemške oklopne kolone so zavojevale v ljutih bitkah na dvesto milj dolgi fronti na ozemlju pred Reno. Nemci so izgubili čez sto tankov, odprli pa so koridor do Aachena na severovzhodni strani. Mnenje prevladuje, da bodo Nemci pognali čete iz tega obsejnega mesta.

Nemci so izvršili več napadov na zavezniške pozicije v dolinah ob reki Moselle, ki pa so bili odbiti. Zavezniki so zgradili odpor nemške sile v bližini Belforta v južni Franciji in zasedli več mest. Med temi so Corbenay, Belmont, Geney, Mignavillers in Velles Chevreux, ki leže na severozahodni strani Belforta.

Zavezniki so izvajali važno zmago z okupacijo Boulogne in Bresta, francoskih luk. Uradni komunikacije pravi, da so zavezniški uničili nemške vojaške posadke na južni strani reke Schelde v Holandiji.

Ludwig Sartorius, nemški vojaški komentator, je priznal kruti položaj nacistične sile v južni in centralni Holandiji. Dejal je, da potek vojnih operacij tamkaj bo vplival na izid borbe.

Zavezniki armade so dospeli na ozemlje, ki je oddaljeno samo 55 milj od Essena, kjer so ogrožene Kruppove orožne tovarne. Essen leži v osrčju Porurja.

Prva ameriška armada pod poveljstvom generala C. H. Hodgesa je v akciji na fronti južno od Aachena. Oddelki te armade so pridobili do Gressenicha, štiri milje vzhodno od Solberga, Nemčija.

Radio Berlin je naznanil, da dve ameriški in ena britska zračna divizija operirajo v Holandiji.

Rim, 21. sept.—Zavezniške letalske in pomorske sile so blokirale Kreta, grški otok na Sredozemskem morju, se glasi poročilo. Ameriški in angleški letalci bombardirajo nemška letališča na otoku.

Nemci so okupirali Kreta v maju 1941. Namen sedanjih operacij je preprečitev bega

Rudarska unija zaključila konvencijo

Lewis napadel Roosevelta in Ickesa

Cincinnati, O., 21. sept.—Konvencija rudarske unije, United Mine Workers of America je bila sinoči zaključena. Ta je dala Johnu L. Lewisu priliko za napade na Rooseveltovo administracijo in notranjega tajnika Harolda L. Ickesa.

Lewis je udrihal po Ickesu, ker je izrekel obdolžitev, da rudarska unija pod njegovim predsedništvom se ne drži protistavkovnega zagotovila. Stavke so v teku v več krajih in Lewis ni storil nobenega koraka, da jih konča.

Konvencija je ignorirala Ickesov apel za končanje stavk. Lewis je celo izjavil, da je apel izzivanje rudarjev. Pred zaključitvijo konvencije je bilo sprejeto poročilo odseka za medsestojne priporočilo, naj člani ekskluzivno sestavijo zahteve in jih predložijo operatorjem, ko se prične pogajanja v prihodnjem letu glede sklenitve nove pogodbe. Odsek je predlagal, naj unija zahteva vzpostavitev delovnega tedna petih dni, ko bo vojna končana. Rudarji naj bi delali sedem ur na dan in pet dni v tednu, za delo ob sobotah pa naj bi dobivali plačo in pol, za delo ob nedeljah in praznikih pa dvojno plačo.

Poročilo dostavlja, da so Rusi okupirali čez 5000 vasí in naselbin v Estoniji in Latviji v zadnjih petih dneh. Estonke čete so se pridružile Rusom v operacijah proti nemški oboroženi sili. Sodi se, da nemška sila v Estoniji in Latviji šteje okrog 250,000 mož.

Pearl Harbor, Havaji, 21. sept.—Ameriške čete in pomorščaki, ki so invadirali otoke Palau, Anguar in Peleliu, so ubili 7645 Japoncev v bitkah, poroča glavni stan admirala Chesterja W. Nimitza. Ti otoki leže v bližini Filipinov.

Čez sto ameriških bojnih letal in bombnikov je napadlo japonske letalske in mornarične baze na otoku Davao, južni Filipini. Bombe so porušile vojaške naprave in zanele požare. Poročilo pravi, da se ni niti eno japonsko letalo dvignilo v zrak proti napadalcem.

Cehi se pridružili italijanskim partizanom
Bern, Švica, 21. sept.—List Tribune de Geneve citira poročilo lista Libera Stampa, italijanske protifašistične publikacije, da se je več sto čeških delavcev, kateri so morali kopati jarkove za nemške vojaške pri Val-tetinu, pridružil italijanskim partizanom, ki operirajo v ozadju nemške gotične linije. Nadaljnji tristo Čehov, ki so bili s silo vpeljani v nemško armado, je dezertiralo in stopilo v italijanske partizanske odrede v piedmontskih Alpah.

Nemške čete odhajajo iz Albanije
Istanbul, Turčija, 21. sept.—Sem dospela poročila se glase, da nemške čete odhajajo iz Albanije. Nemška vojaška posadka v Tirani, glavnem albanskem mestu, se je umaknila preko Jugoslavije. Le nekaj tisoč nemških vojakov se še nahaja v albanskih krajih. V zadnjih dneh so se vršili spopadi med nemškimi četami in albanskimi gerilci v bližini Tirane.

Bitke med grškimi gerilci in Nemci
Kairo, Egipt, 21. sept.—Poročilo iz zanesljivih virov pravi, da grške notranje sile kontrolirajo centralne pokrajine, v drugih pa so v teku ljute bitke med gerilci in nemškimi vojski.

Britska vlada odobrila ustanovitev židovske brigade
London, 21. sept.—Britska vlada je odobrila formiranje židovske brigade za bojevanje proti sovražnikom na frontah na strani zavezniških armad. S tem je ugodila apelu voditeljev židovske organizacije v Palestini.

Senat sprejel demobilizacijski načrt
Washington, D. C., 21. sept.—Senat je sprejel oskubeni demobilizacijski načrt, čigar avtor je senator George, demokrat iz Georgije. Po sprejetju je bil poslan v nižjo kongresno zbornico, kjer bo najbrže odobren.

OGRSKA BO PLAČALA KAZEN ZA ZVEZO Z NEMČJO

Ruski časnikar obsodil vladajočo kliko

KRITIKA POLJSKE UBEŽNE VLADE

Moskva, 21. sept.—Ako bo sovjetska Rusija odločevala o usodi Ogrske, ko bodo topovi utihnili na frontah, bo morala plačati prav tako visoko kazen za zvezo s Hitlerjem kot jo bo Nemčija. Ogrska je zadnji satelit nacije na Balkanu.

Ruski časnikar Evgen Gabrilov je objavil članek v reviji Vojna in delavski razred, v katerem pravi:

“Ogrska stoji na strani Nemčije iz razloga, ker je ona največ dobila od Berlina. Podvojila je število prebivalcev in obseg ozemlja. Ogrska vladajoča klikka upa, da bo obdržala del plena po zbrojstvu nacije Nemčije. Admiral Horthy in njegova ganga hoče, da se ogrska armada bori na strani nemške oborožene sile, obenem pa čaka prihoda angleških in ameriških čet v kraje ob ogrski meji. Očitno je, da ne igra na stališče teh čet, upa pa, da ju bodo rešili fašisti, katere so delavci izvojevali v težki borbi v zadnjih letih.

Na protidelaško kampanjo, ki je v teku po vsej deželi, je opozoril javnost Julius G. Luhrs, tajnik eksekutivnega odbora železničarskih bratovčin. On je dejal, da so nekatere državne zbornice že sprejele zakone, ki omejujejo pravico do stavke in piketiranja. Ti določajo težke zaporne in denarne kazni za kršitelje.

Bratovščine in unije Ameriške delavske federacije ter Kongresa industrijskih organizacij so se združile v borbi proti represivnim protidelaškim načrtom, ki so pred kongresom in državnimi zbornicami. Pred državnimi zbornicami v Kentuckyju je načrt, ki prepoveduje stavke, sklepanje pogodb glede zaprt delavnice in piketiranja.

Slučni načrti so bili predloženi v zbornicah drugih držav. Arthur H. James, governor Pennsylvanije, zahteva diktatorsko oblast, da bi lahko suspendiral vse zakone, ki so v konfliktu z vojnimi aktivnostmi. To pomeni, da hoče razveljaviti vse delavske zakone, sprejete, ko je bil governor George H. Earle.

Vsi protidelaški načrti prihajajo pred kongres in državne zbornice pod krinko narodne obrambe. Ta jim služi v kampanji, katere cilj je uničenje delavskih unij. Delavski voditelji vedo, kaj se skriva za tem in upajo, da bodo protidelaški načrti poraženi. Vse struje organizirane delavstva se bore proti uveljavitvi fašističnih metod pod pretezo vojne.

Nemška oklopna ladja Tirpitz bombardirana
London, 21. sept.—Letalski minister poroča, da so angleški letalci metali bombe na nemško oklopno ladjo Tirpitz, ki se nahaja v luki na severozahodni strani Norveške. Obliki dima so preprečili ugotovitev učinka bombardiranja. Poročilo iz Stockholma pravi, da je bila ladja poškodovana in da so bombe ubile 30 in ranile čez 100 članov posadke.

Letalec Lindbergh se vrnil v Ameriko
New York, 21. sept.—Letalec Charles A. Lindbergh je dopel sem z južnega Pacifika, kjer se je nahajal več mesecev. Na sestanku s časnikarji ni hotel razkriti značaja svojega dela na Pacifiku.

Očitno je, da De Gaulle še ni izvojeval politične zmage.

Domače vesti

Ubit v premogovniku

Osage, W. Va.—Dne 2. sept. je bil pri delu v premogovniku ubit Anton Pogačar, član in zapisnikar društva 388 SNPJ. Star je bil 65 let in doma iz vasi Radelca na Gorenjskem. Bil je zelo aktiven pri društvu in klubu JSZ in ga bomo pogrešali. Zapuščica sina, ki je pri vojaki.

Is Clevelanda

Cleveland.—V mestni bolnišnici je umrl Bernard Ukajanc, šamski, star 78 let in doma iz Klečeta, fara Šmihel pri Žužemberku. V bolnišnico je bil tri dni pred smrtjo prepeljan iz zavoda za brezdomce. V bolnišnici St. Alexis se nahaja mrs. Mary Zupan. Ameriško državljanstvo je dobila Frances Debelak.

Sovražniki unij so na delu

Protidelaški načrti pred državnimi zbornicami

Washington, D. C.—Pod pretezo, da mora Amerika stopiti na prste unijam v vojnem času, so sovražniki delavskih organizacij aktivni ne samo v kongresu, temveč tudi v državnih zbornicah. Ti hočejo uničiti vse pridobitve, katere so delavci izvojevali v težki borbi v zadnjih letih.

Na protidelaško kampanjo, ki je v teku po vsej deželi, je opozoril javnost Julius G. Luhrs, tajnik eksekutivnega odbora železničarskih bratovčin. On je dejal, da so nekatere državne zbornice že sprejele zakone, ki omejujejo pravico do stavke in piketiranja. Ti določajo težke zaporne in denarne kazni za kršitelje.

Bratovščine in unije Ameriške delavske federacije ter Kongresa industrijskih organizacij so se združile v borbi proti represivnim protidelaškim načrtom, ki so pred kongresom in državnimi zbornicami. Pred državnimi zbornicami v Kentuckyju je načrt, ki prepoveduje stavke, sklepanje pogodb glede zaprt delavnice in piketiranja.

Slučni načrti so bili predloženi v zbornicah drugih držav. Arthur H. James, governor Pennsylvanije, zahteva diktatorsko oblast, da bi lahko suspendiral vse zakone, ki so v konfliktu z vojnimi aktivnostmi. To pomeni, da hoče razveljaviti vse delavske zakone, sprejete, ko je bil governor George H. Earle.

Vsi protidelaški načrti prihajajo pred kongres in državne zbornice pod krinko narodne obrambe. Ta jim služi v kampanji, katere cilj je uničenje delavskih unij. Delavski voditelji vedo, kaj se skriva za tem in upajo, da bodo protidelaški načrti poraženi. Vse struje organizirane delavstva se bore proti uveljavitvi fašističnih metod pod pretezo vojne.

Nemška oklopna ladja Tirpitz bombardirana

London, 21. sept.—Letalski minister poroča, da so angleški letalci metali bombe na nemško oklopno ladjo Tirpitz, ki se nahaja v luki na severozahodni strani Norveške. Obliki dima so preprečili ugotovitev učinka bombardiranja. Poročilo iz Stockholma pravi, da je bila ladja poškodovana in da so bombe ubile 30 in ranile čez 100 članov posadke.

Letalec Lindbergh se vrnil v Ameriko

New York, 21. sept.—Letalec Charles A. Lindbergh je dopel sem z južnega Pacifika, kjer se je nahajal več mesecev. Na sestanku s časnikarji ni hotel razkriti značaja svojega dela na Pacifiku.

Finska pretrgala stike s sateliti

Ruska komisija dospela v Helsinki

Helsinki, Finska, 21. sept.—Finska je, da izpolni pogoje premirja, sklenjenega z Rusijo in Veliko Britanijo v Moskvi, pretrgala diplomatske odnose z Ogrsko, Slovačijo in Hrvaško, sateliti nacistične Nemčije.

Vsi člani diplomatskih zborov teh satelitov, ki še niso zapustili Finske, bodo internirani in potem izročeni v roke zavezniškim. Podpis premirja ni odpravil finskih potežkoč. Evakuacija finskih čet s Porskalskega polotoka, ki ga je Rusija dobila v najem za dobo 50 let, se je pričela. Ruski vojski se že nahajajo na finskem ozemlju v bližini Helsinkia, glavnega mesta.

V severnem delu Finske so v teku bitke med Rusi in Nemci. Pričakuje se, da se bodo finske čete pridružile Rusom v operacijah proti nemškim četam.

V Helsinku ni bilo demonstracij, ko so bili objavljeni pogoji premirja. Finci jih smatrajo za težke, a so jih kljub temu sprejeli.

Ruska kontrolna komisija je sinoči dospela v finsko glavno mesto. Nastanila se je v hotelu v središču Helsinkia. Ta bo ustanovila urade v več krajih dežele. V komisiji so tudi reprezentantje Velike Britanije. Pomorski promet med Finsko in Švedsko je bil ustavljen.

Eden obiskal poljskega predsednika

Napori za končanje konflikta

London, 21. sept.—Zunanji minister Anthony Eden je obiskal Vladislava Raczlewicza, poljskega predsednika. Trdi se, da je Eden zahteval odstavitev generala Kazimirja Sosnkowskega, člana poljske ubežne vlade in vrhovnega poveljnika poljske oborožene sile.

Sosnkowski, ki ima oporo pri armadi, se upira zahtevi poljske vlade, naj resignira. Edenov kotak dokazuje, da sta predsednik Roosevelt in premier Churchill na svoji konferenci v Quebecu, Kanada, prišla do zaključka, da je Sosnkowski kot član vlade glavna ovira v prizadevanjih za zблиžanje s sovjetsko Rusijo.

Washington, D. C., 21. sept.—Nova poteza v naporih Amerike in Velike Britanije, katerih cilj je izravnanje konflikta med poljsko ubežno vlado in Rusijo, je bila storjena včeraj, ko je predsednik Roosevelt imenoval Arthurja B. Laneja za poslanika pri poljski vladi. Senat je takoj potrdil imenovanje.

Imenovanje Laneja za poslanika se smatra za dokaz, da sta Roosevelt in Churchill podprla stališče sovjetske vlade glede začetja nove meje med Poljsko in Rusijo. Moskva ne priznava poljske vlade, katere predsednik je Stanislaw Mikolajczyk. Začasno vlado je priznala poljski odbor za narodno osvoboditev, čigar glavni stan je v Rusiji.

Smrt Japoncev bo končala vojno, pravi admiral

Seattle, Wash., 21. sept.—“Edini način, da se konča vojna na Pacifiku in Daljnem vzhodu, je pobitje vseh Japoncev,” tako je izjavil admiral Randall Jacobs, “izključna funkcija bojne mornarice je, da vrže vso razpoložljivo silo v boj proti Japoncem. Moštvo bojne mornarice ne bo demobilizirano po zlomu Hitlerjeve oborožene sile v Evropi, temveč vrženo v boj proti Japoncem.”

ZAVEZNIŠKE AVTORITETE ČISTILJO ŠOLE V ITALIJI

Več tisoč učiteljev in šolskih nadzornikov odstavljenih

UVAJANJE NOVIH UČNIH KNJIG

Rim, 21. sept.—Čprav sta dve zavezniški armadi zavojevali v bitkah z Nemci v severni Italiji, so osnovne šole v osvobojenih pokrajinah odprle vrata in sprejele čez 3,500,000 šolarjev. V decembru se bo vrnilo najmanj 50,000 dijakov na univerze, toda pouk ne bo o fašizmu in njegovih doktrinah kot je bil prejšnja leta.

Odprtje osnovnih in višjih šol je omogočila grupa uradnikov v zavezniški vojaški oblasti. Med člani te grupe sta polkovnik T. V. Smith, bivši profesor na češki univerzi, in major Carleton W. Washburne, bivši nadzornik šol v Winetki, češkem predmestju.

Mussolinijeva fašistična propaganda je bila večja v osnovnih šolah nego na univerzah. Major Washburne je odredil uvajanje novih učnih knjig in čistko med učitelji in šolskimi nadzorniki. Več tisoč učiteljev in šolskih nadzornikov, ki so bili člani fašistične stranke pred strmoglavljenjem Mussolinijega režima, je izgubilo službe.

“Prvo delo, ki ga bomo morali izvršiti, je nastavitve učiteljev, ki se niso okužili s fašizmom,” je rekel Washburne. “Čistka v šolah je absolutno potrebna. Ta se izvaja s sodelovanjem prosvetnega ministra v italijanski vladi.”

Direktor vzgojnega oddelka v zavezniški vojaški vladi je polkovnik Henry T. Rowell. On je bil upravitelj poletne šole ameriške akademije v Rimu pred izbruhom sedanje vojne. Rowell je dejal, da so bile tri univerze, ki so zaprle vrata zaradi vojne, odprte v Siciliji. Pouk je bil obnovljen tudi na univerzah v Neaplu, Bariju in Rimu.

Zahteva za razpust francoske akademije

Pariz, 21. sept.—List L'Aube, glasilo stranke krščanskih demokratov, zahteva razpust francoske akademije, razsvetlega znanstvenega zavoda, ki je bil ustanovljen l. 1643. List trdi, da je akademija izvršila velik greh, ker je vključila v seznam 40 “nemarnih” članov maršala Petaina in Charlesa Maurrasa, urednika glasila francoskih rojalistov. Slednji je bil nedavno aretiran na obtožbo širjenja propagande proti francoski republiki.

Izumitelj letelcih bomb aretiran

London, 21. sept.—Daily Mail poroča, da je Georges Claude, francoski znanstvenik, aretiran v Nancyju. Trdi se, da je on izumitelj letelcih bomb, katere so Nemci sipali na London in druga angleška mesta. Claude je znan kot rojalist in je bil v vrsti prvih Francozov, ki so se izrekli za kooperacijo z nemško okupacijsko silo po kapitulaciji Francije pred Nemčijo.

Burton in Ball za ustanovitev svetovne organizacije

Washington, D. C., 21. sept.—Dva republikanska senatorja—Burton iz Ohia in Bell iz Minnesote—sta podprla načrt, osvoboditi na konferenci reprezentantov treh velesil v Washingtonu, za ustanovitev svetovne organizacije, ki naj bi vzdrževala in ščitila mir po zaključju sedanje vojne.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (levo Chicago) in Kanada \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscriptions rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročnih listov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštuno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz
naselbin

O TEM IN ONEM

New Castle, Pa.—Zopet hočem napisati nekaj vrstic. V zadnjem mojem dopisu sem napravila pomoto, namreč glede moje starosti. Namesto da bi napisala, da sem bila rojena 1. junija 1888, sem pa zapisala 1. 1890. Torej sem si pridala osem let, katere nisem nikoli živela.

Naj omenim, da se nam približuje jesenski dnevi, zato smo se lotili pospravljati pridelke. Krompirja ne bo veliko. Toda nič zato, ako ni krompir dobro obrodil, samo da bi bilo kmalu vojne konec in da bi se sinovi kmalu povrnil k svojim materam, katere zelo trpijo in se boje, da se jim ne bi kaj hudega zgodilo.

Nekateri trgovci in dobičkarji se boje konca vojne. Nekega dne sem tolažila nekega prodajalca, naj potrdi, da bo kmalu vojne konec. Ostro mi je dejal, kdo da je to rekel, a odgovorila sem mu naj dobro prečita večerne časopise. Seveda, sedaj mnogi trgovci in vojni dobičkarji odirajo poštene ljudi. Poznam takega trgovca, čigar žena dela pri telefonu. In to navzlic temu, da sta sama v družini!

Tončka Skufca.

DELO ZA AMERIŠKI
RDEČI KRIŽ

Linden, N. J.—To jesen bo preteklo trideset let, odkar sem delala v mestu Heleni, Mont. Tam so tedaj živeli bogatini, kateri so povečini govorili nemščino. Bili so zelo skopi ljudje. Skrbeli so le samo zase, a kako se godi drugim ljudem, jih ni skrbelo. Neke me je gospodinja vprašala iz katerega kraja sem doma, ko sem ji pa povedala, da je poiskala zemljevid in na njem našla Avstrijo in mesto Ljubljano. Tedaj je le malo kdo vedel, odkod smo Slovenci. Danes je stvar precej drugačna.

Zdaj je poteklo že dve leti, odkar hodim delat za Ameriški rdeči križ. Delamo razne stvari za naše vojake, ki so raztreseni po vsem svetu. Zadnjič so prišli, koliko sinov imajo v vojni matere, ki delajo pri Rdečem križu. Bilo je 25 mater, ki imajo tri sinove v vojni, šest pet sinov, ostale pa po dva ali enega in tako so seštel 500 sinov od žensk, ki delajo za pomoč ameriškim vojakom. Jaz sem bila predstavljena kot edina ženska in mati iz Jugoslavije, nato pa so prosili, ako bi jim zapela nekaj slovenskih pesmi. Zapela sem "Kje je moj mili dom." Zelo so ploskali. Jugoslavija je danes znana po vsem svetu. Potem pa sem zapela "Sem slovenska deklica," nato pa v spremstvu Mary Turk še "Gojdič je že zelen."

Jugoslavlani so zdaj znani po vsem svetu. In to od tedaj, ko so se pričeli naši bratje in sestre tako hrabro boriti proti fašistom in nacistom. Najprvo so nam Italijani požgali domove in uničili vse, kar jim je prišlo pod roke. Danes pa hočejo biti Italijani pred svetom čisto nedolžni. Mussolini in veliki "oče" sta lepo tiho in skriti čakata miru.

Poljske ženske pravijo, da je Kristus kaznoval ljudi z vojno, ker so preveč grešili. Jaz pa sem jim povedala, če je Kristus pričel z vojno 1. 1939, zakaj ni najprvo skočil na Rusijo, ker tam ljudje niso molili in podpirali cerkve. Poljaki nočejo nič slišati o Rusiji, prav tako kot naši kaplani nočejo pod Tito. Nekje sem brala, da je bil Tito kovač. Upam, da bo lepše pod kovačevim kladivom kot pa pod nemško in italijansko peto. Pozdrav čitateljem Prosvete!

Agnes Pasarič.

SEJA SANSa
V MILWAUKEEU

Milwaukee, Wis.—V nedeljo, 24. sept., se vrši redna seja tukajšnje postojanke SANSa, začne ob dveh popoldne v Sostaričevi dvorani, 539 S. 6th st. Vabljeni ste vsi. Podana bodo poročila s konvencije SANSa, ki se je vršila 2. in 3. sept. v Clevelandu.

Poročila bodo zelo zanimiva, posebno za one, ki čutijo duševno z narodom onkraj morja. Ta narod gre že dolgo skozi zelo težke in grenke izkušnje in s svojimi herojskimi borbami si je pridobil simpatije vsega sveta. Vsak Slovenec, ki v teh časih nima simpatij niti srca za svoj narod, ne more biti niti dober Američan.

Mary Musich, tajnica.

PRISPEVEK ZA SANS

Chicago, Ill.—Društvo Ilirija št. 38 SNPJ v Kenosha, Wis., je darovalo znesek \$5.00 SANSu v podporo.

Br. Frank Žerovec, tajnik omenjenega društva, piše, da ako bo šel denar v dobre namene, bodo še prispevali za to potrebno gibanje.

Nad eno leto in pol je minilo, odkar se je vršil prvi Slovenski narodni kongres, na katerem je slovenski narod v Ameriki položil temelj Slovenskemu ameriškem svetu, katerega naloga je, da deluje po svojih najboljših močeh za uresničenje želja in sklepov, sprejetih na tem kongresu in na prošli konvenciji SANSa.

To nalogo je SANS vršil od zdaj in jo bo tudi v bodoče, dokler ne bo dosežen cilj pravičnega miru in svobode na demokratični podlagi našemu narodu v stari domovini.

Društvo št. 38 SNPJ in njemu članstvu se zahvalujemo za njih naklonjenost in podporo ter se priporočamo za isto i v bodoče.

Upravni urad SANSa.

VABILO NA KARTNO
ZABAVO

Milwaukee, Wis.—Društvo Viljica št. 747 SNPJ prireja kartno zabavo, katere se bo vršila v nedeljo ob dveh popoldne. Čisti dobiček je namenjen za društveno blaginjo.

Pripravljalni odbor se resno trudi, a zaeno se zanaša tudi na vas, člani in članice, da boste pridno prodajali vstopnice in se udeležili kartne zabave. Le tako bomo uspeli! Uspeh je odvisen od nas vseh.

Druga leta smo imeli navadno piknik in tako smo krili naše društvene stroške med letom. Zaradi vojnih razmer smo letos piknik opustili, a društveni stroški pa rastejo. Sicer pa naš društveni denar rabimo v dobre namene. Darovali smo za Ameriški rdeči križ, Slovenski ameriški narodni svet in za druge dobrodelne organizacije. Naše društvo ima tudi 11 članov pri vojaki, katerim bo treba kaj poslati za božične praznike in s tem pokazati, da nismo pozabili na nje. Ne smemo pozabiti, da se oni bore za svobodo in pravico vseh narodov.

Članstvo društva 747 SNPJ vabi vse prijatelje in člane društva SNPJ, da nas gotovo posejijo na kartni zabavi. Zaeno prosimo druga društva, da ne prirejajo zabav na ta dan. Ko operirajte z nami, kajti naše društvo želi sodelovati z vami. Ne smemo pozabiti na 40-letnico SNPJ, katero priredi milwaška federacija v nedeljo, 29. oktobra, ob dveh popoldne v South Side Turn dvorani na National ave. Na tej proslavi bo izvajen izvrstven program.

Torej, na veselo svidenje na kartni zabavi!

Joe Ritonis, tajnik.

BESEDA O MALIH
NARODIH

Canton, O.—V vsaki vojni trpe največ mali narodi, katere pa velesile navadno le malo upoštevajo.

Mali narodi so bili vedno predmet brancja ter služili velikim za balanciranje moči. V zadnji vojni so se velesile na vse pretege potegovala za obstoj malih narodov. Zakaj? Zato, da ostane Evropa razkosana v male parcele, tako da vsaka velesila v primeru vojne lahko nekaj pograbl zase. Obenem pa so tudi gledali, da stoji na čelu teh malih držav tak politiki in državnik, ki so bili vedno dostopni do korupcije. V tem pogledu je bilo le nekaj izjem v celi Evropi, na Balkanskem polotoku pa nobene.

Mali narodi bi morali spoznati nakane onih državnikov in politikov, ki se vedno potegujejo za nekaj, od česar imajo samo posamezniki korist, ne pa narod kot celota. Majhni narodi ne morejo živeti v miru in imeti blagostanje in prosperiteto, ako bodo ostali tako kot so sedaj, namreč brez prave garancije za njih samostojnost.

Ako bi se ostali Slovani hoteli pridružiti Uniji sovjetskih socialističnih republik, tedaj jim tega ne more nihče preprečiti, in tako bi prenehali biti orodje mednarodnih bankirjev in militaristov. V taki veliki slovanski uniji bi živeli v miru, prosperiteti in v spoštovanju. V primeru take združitve, bi ostale na Balkanskem polotoku samo tri male države: Ogrska, Rumunija in Grčija. Albanija ne pride v poštev kot važen narod, kajti Albanci so mešanica južnoslovanske, grške in turške krvi. Ta država ne šteje niti milijona prebivalcev in je najbolj siromašna in divja na Balkanu. In kot taka, je najbolje, da se jo pusti pri miru in naj si uredi svoj dom po svojem okusu, kajti motila ne bo nikogar.

Kdor je bil kdaj na Ogrskem in Rumunskem in pozna rodovitnost teh dveh dežel, ve kaj

Marial Tito poudarja ameriškega vojnega podtajnika Roberta Pattersona, s katerim sta se sestala v Italiji ob priliki Tito-Churillovega konferiranja. Tito se je posvetoval tudi z drugimi zavezniki vojaškimi poveljniki v Italiji.

govorim. Ogrska in Rumunska posedujeta najbolj rodovito zemljo v podonavskem bazenu. Ako bi se naroda otepla tujeja kapitalizma in militarizma in sprejela moderno-socialne reforme, ki bi odgovarjale razmeram in času, potem bi lahko živela ne samo v miru, temveč tudi v izobilju.

Grčija je bolj siromašna, ima pa odprto morje in kot taka, z novimi reformami, bi lahko dobro živela.

Ostali mali narodi so na zapadu in severu in imajo vsi odprto pot na morje, razen Švice. Obmorski narodi imajo vedno boljše pogoje za življenje kot pa oni, ki so izprti od morja.

Kar se tiče Švice, živi boljše kot kateri koli narod na celini. Švicarski Alpe in druga naravna scenerija, katero hodijo gledat ljudje z natrpano mošnjo iz vsega sveta, drži Švici valuto ter gospodarsko ravnotežje.

Na evropskem kontinentu pa je ena država, ki so je vedno prištevali kot nekako manjšo velesilo, toda v vsakem konfliktu se je izkazala šibkejša kot kakšen drug mali narod. Ta država je Italija.

Za Italijo, ki ima preko 40 milijonov prebivalcev, skoro ni izhoda v boljšo bodočnost, to je do tedaj, dokler se rana, ki ji je zadal fašizem, popolnoma ne zaceli. Dežela je gosta naseljena in je brez znatnih sirovin. Njena trgovska mornarica in prav tako industrija pa bo popolnoma uničena v tej vihri. Znano je, da je Italija ena najvernejših držav v Sredozemlju. Toda to globoko verništvo pa ni olajšalo njene revščine, marveč jo je še celo pospeševalo. Nekeč sem imel priliko videti del italijanske revščine. V šoli se človek nauči marsikaj, toda ne vsega. Dokler človek ne vidi razne stvari in dogodek s svojimi očmi, jih navadno ne jemlje preveč resno.

Bilo je 1. 1917. Bil sem na poti iz Bizerte na Malto. Z Malte pa je krenil naš konvoj v Neapelj, od tam pa v Palermo in naprej v solunski zaliv. V Neaplju smo bili dva dni. Nekateri smo se napotili s podporočnikom Kovacem, doma iz Vrbane v Slavoniji, po neapolitanskih ulicah. Ne v Solunu in ne v Palermu, Marseilleu ali kje drugje, nisem videl toliko revščine in prostitucije kot na ulicah tega velikega mesta južne Italije. Deklice, stare 14 let ali več, morda celo mlajše, so nosile okoli vratu rjavo verižico in na njej križec ali kak drug verski znak, obenem pa so ponujale svoje telo. Te deklice niso bile pokvarjene v pravem pomenu besede. Izhajale so iz velikih družin in strašne revščine in to je bil glavni vzrok, da so se ti otroci preživljali na način, ki bi moral delati največjo sramoto civilizirani državi in verski sekci, v katerem območju so ti otroci živeli; v območju prostitucije, ponujale so se za kos črnega kruha. To je bila zame najbolj žalostna in črna slika, ki sem jo še kdaj videl. Vsak človek mora čutiti s takimi ljudmi, ki si žele nekaj novega, kar bi jih izvelo iz take sramote in jih dvignilo na človeško stopnjo.

Za male narode je danes prava ura. Nobena sila ne bi mogla preprečiti, ako bodo sedaj odločni in zahtevali tisto, kar jim gre po vseh človeških in božjih pravicah. Ako ne bodo dosegli sedaj svojih pravic, potem se bomo zopet znašli v novi tretji svetovni vojni, in sicer v nekaj desetletjih. In kaj takega se ne sme zgoditi, kajti če pride ponovno do vojne, potem bo človeštvo s pomočjo radijskih morilnih aparatov in strupenih plinov popolnoma uničeno—Evropa bi bila en sam velik grob.

Michael Chok.

V PRIZNANJE IN SPOMIN
Indianapolis, Ind.—Dne 29. avgusta je nagloma preminul za srčno kapjo Anton Urbančič. Pokojnik je bil doma iz Nadenjega sela pri St. Petru na Krasu. Star je bil 55 let. Tu zapuščajo žalujočo soprogo, hčer Berto in tri sinove, kateri so pri vojakih: Justin in Charles služita v tej deželi, Henry pa se nahaja nekeje v Afriki že dve leti. Nadalje zapuščajo brata Louisa in Josepha ter sestro Ivano Gerbek. Vsi žive v Indianapolisu. V Clevelandu zapuščajo več sorodnikov.

Anton Urbančič je bil član društva št. 34 SNPJ, nadalje št. 166 ABZ in fantovskega kluba sv. Cirila in Metoda. Pokojnik je bil dober delničar Slovenskega narodnega doma. Vsa tri zgoraj imenovana društva in SND so mu poklonila lepe vence ob njegovi krsti v znak zadnjega pozdrava.

Ker je bil pokojnik delaven in aktiven na društvenem polju, je bila sklicana seja vseh treh društev, po končani seji pa smo skupno odkorakali h krsti in mu oddali naš zadnji bratski pozdrav.

Pogreb se je vršil 1. septembra ob lepi udeležbi članstva in prijateljev. Razvili smo tri društvene zastave ob krsti in prav tako ob gomili. Od vsakega društva sta bila dva pogrebnika in en odbornik. Preden pa smo izročili krsto materi zemlji, je prečital tajnik št. 34 SNPJ Frank Sabotin ganljiv poslovilni govor. Njemu je sledil za društvo št. 166 ABZ Luka Česnik, v imenu kluba sv. Cirila in Metoda pa je govoril Andrej Gabrijelčič. Po teh ceremonijah pa smo se izlostinih src razšli na svoje domove z mislimi, da je on že prestopil svoje, a nas pa še čaka.

Da je bil pokojnik priljubljen v naselbin, so pokazale številne svetilice ob njegovi krsti. Vdeto je bilo tudi mnogo solznih oces, kajti izgubili smo iz naše srede moža, ki je bil vedno pripravljen pomagati, pa najhbo pri društvih, Slovenskem narodnem domu ali pa posameznim rojakom. Ko smo 1. 1940 zidali Slovenski narodni dom, smo vprašali pokojnika, ako bi hotel bil pri otvoritvi boter. Naši prošnji se je odzval z veseljem. In s soprogo, ki je bila botra, sta darovala lepo vsoto za SND.

Pokojnika bomo zelo pogrešali pri naših društvih in povsod drugod, kajti on je bil vedno zraven, kadar je šlo za dobro narodno stvar. Bil je vseleže znan, čaja in tudi dober pevec. Kjer koli je bil on, tam so bili tudi drugi pevci in peli so, da je kar donelo.

V imenu upravnega odbora, direktorjev in ostalih delničarjev SND izrekam globoko sožalje njegovi družini in vsem sorodnikom. Tebi, pokojni Anton Urbančič, pa gre vse priznanje za Tvoje dobro delo! Ohranimo Te v spominu in naj ti bo rahla ameriška gruda!

Louis Znidarski, blaginjak SND.

V Prosveti so dnevne svetlobe in delavske vesti. A! želite vsak dan?

Ameriški vojak, ki ga vidite na sliki, še ni nikdar prej bolj hitro tekel kot v tem prizoru, ki je bil snet pri Brestu, Francija, ko so pričele leteti nemške krogle.

Strah pred zadružništvom

Ameriško zadružništvo se zadnja leta tako naglo razvija v orjaka, da se je bižniških krogov začel polasčati velik strah. Vseled tega so se pričeli organizirati, da ga zadavijo. To nameravajo doseči predvsem z zakonom, ki bi izrecno obdavi čisti prebitek zadružnih podjetij, katerega običajno razdelje med svoje člane-odjemalce proporcno, kolikor kdo kupuje potrebščine v drugi.

Izpovedniki "svobodnega podjetništva" računajo, da bodo s to potezo, ako uspejo v kongresu, zadali smrtni udarec zadružnemu gibanju. Računajo, ako odjemalci ne bodo dobili svojega deleža, bodo zadruge izgubile svojo privlačnost. Ne računajo pa s tem, da zadružno gibanje ne sloni samo na popustu, ki ga dobe odjemalci, marveč na veliki zadružni ideji, ki je zapopadana v samopomoči, kooperaciji in zgraditvi novega družabnega reda, iz katerega izginje vsi profitni motivi.

Za ta svoj boj proti zadružnemu gibanju so se izpovedniki "svobodnega podjetništva" organizirali v National Tax Equality Association (okrajšano NTEA). Inicijativa za to organizacijo je prišla iz trgovske zbornice v Minneapolisu, Minnesota, torej iz kraja, kjer je zadružništvo zelo močno razvito. V St. Paulu je sedež farmarske žitne tržnice zadruge (Farmers Union Grain Terminal Association), ki po svoji velikosti zasenčuje največje privatne žitne borzljane. V Minneapolisu pa je sedež velike oljne in gasolinske zadruge.

Sploh je zadružništvo močno v cvetju po vsej Minnesoti, Wisconsinu, Michiganu, Iowi in po mnogih drugih državah širom Unije, kar je napotilo minneapolisko trgovsko zbornico, da je šla na delo in pričela organizirati trgovce in kapitaliste proti zadružnemu gibanju. Ben C. McCabe, po poklicu spekulat na žitni borzi in predsednik National Tax Equality Association, pravi, da ta organizacija zastopa milijon različnih biznisov.

Propaganda te organizacije se je zadnje čase razvila širom dežele. Ker po vseh videzih razpolaga z veliko mošnjo, je dosegla tudi radio in časopise. Še več: dosegla je že tudi zvezni kongres, ki je v zadnjem davčnem zakonu sprejel postavko, v smislu katere morajo vse unije in vse zadružne organizacije zdaj prijavljati svoje dohodke in izdatke zakladniškemu departamentu. S to postavko so dosegli svoj prvi cilj. Njih prihodnji korak bo pritisk na kongres, da podvrže federalnemu davku "profit" zadružnih podjetij, to je čisti preostanek, ki je navadno razdeljen proporcno po kupovanju med zadružne odjemalce.

Ta organizacija dela propagando po deželi, da zadružna podjetja zato uspevajo, ker so "prosta davka"—zato so svoji zvezi dali tudi ime: "tax equality..." Ta propaganda je seveda na vsej črti fabricirana, kajti zadružna podjetja so prav tako obdavčena kot vsa privatna podjetja. Le davka na "profit" ne plačujejo, ker ga sploh ne delajo. Vse zadružni "profit" je namreč vrnjen odjemalcem, katerim tudi spada, ker so preveč plačali za blago.

To je tista skrivnost zadružnega gibanja, ki odpravlja profit. Če vi v privatni trgovini kupite obleko ali karkoli že, ob koncu leta, ali kadarkoli že, ne dobite nobenega popusta, ker ste za blago ali potrebščino preveč plačali, to je več kot je trgovec ali trdnica plačala zanj in več kot so znašali upravni stroški s plačami vred. Ta vaš delež "prevlaka" gre lastnikom privatne trgovine ali trdnice v obliki profita ali dividend za njih vloženi kapital.

V privatnem podjetju "zasluži" profit vloženi kapital, oziroma njegov lastnik. V zadružnem podjetju tega ni. Mnoge zadruge sploh ne plačajo nobenih obresti na vloženi kapital; kjer jih plačujejo, navadno ne znaajo več kot obresti od vloge v banki. Plačujejo pa seveda obresti na posojila. Kolikor čistega prebitka napravi zadružno podjetje, spada odjemalcem proporcno po nakupu. Če si ga ob koncu leta ali periodično hočejo razdeliti, ali pa če ga puste v podjetju za ekspanzijo, za širjenje zadružne vzgoje, ali pa ga sploh porabijo za druge namene, je to njih zadeva. Dejstvo je, da iz zadružnega podjetja ne more noben posameznik kovati kapitala v obliki dividend. Tudi noben posameznik ne more dobiti kontrole nad zadružnim podjetjem, ker ima vsak delničar le en glas.

In prav v tem dejstvu je fundament, podlaga za nove vrste gospodarstva, ki se po svojem bistvu popolnoma razlikuje od privatnega in tudi državnega kapitalizma. In zato so pripadniki "svobodnega podjetništva"—kapitalizma—proti zadružnemu gibanju. Proti njemu so tudi vsled tega, ker zadružništvo v resnici predstavlja najbolj svobodno in demokratično gospodarstvo. In kot tako izpodrija kapitalizem na čisto demokratičen način kot pravo ljudsko gospodarstvo.

Proti propagandi in nacistom zavajalne National Tax Equality Association je zadružno gibanje odgovorilo na dva načina. Prvič je predsednik Ameriške zadružne lige Murray D. Lincoln dejal, ako bižniški interesi forsirajo akoli kongres zakon za obdavčenje zadružnega prebitka, bo pričelo zadružno gibanje s konkurenčno vojno. Zda se drža načela, da so cene v zadružnih trgovinah približno enake kot v privatnih, čisti prebitek pa je periodično razdeljen odjemalcem. Če bodo zadruge prisiljene v konkurenčno vojno, bodo cene enostavno znižale toliko, da bodo krile le stroške in tako ne bo nobenega prebitka za obdavčenje.

Na drugi strani pa je zadružno gibanje ustanovilo Narodno zadružno konferenco, ki je čisto vzgojna organizacija za pobiranje antizadružne propagande in za seznanjanje ameriškega ljudstva z zadružnimi idejami. Tudi v Wisconsinu se je taka organizacija že ustanovila pred nekaj tedni. V njej so zastopane vse zadružne ustanove v državi. Slične organizacije se snujejo tudi po drugih državah.

Balkanska zveza in Rusija

Napisal Donald Bell

Brza osvoboditev Francije je nekoliko zasenčila dogodek velikega zgodovinskega pomena — osvoboditev Balkana. Ruski pohod osvobaja te dežele ne le nemškega jarma, temveč tudi njih lastnih vladajočih klik, ki niso bile nikdar po duhu oddaljene od nacizma. Radi tega je to, kar se dogaja, revolucionarni pokret, ki bo na koncu svojega razvoja pometel s takozvano balkanizacijo držav na jugovzhodu Evrope.

Kar to pomeni, bo morda marsikdo spregledal. Mnogo Amerikancev si bo mislilo — kaj nas briga kaj se godi tam v mali Bolgariji z njenimi sedmimi milijoni prebivalcev, ali v Grčiji, ki jih tudi nima več, ali celo v Albaniji s komaj enim milijonom? Tudi Rumunija, Madžarska in Jugoslavija, vsaka s približno 15 milijoni prebivalcev, se zde nevažne za ustroj bodočega sveta.

Toda to so stare ideje. Balkan kot politična praznina in vir neprestanih težav in skrbi za Evropo in svet se ne bo več pojavil v povojni dobi, kajti v teku je revolucionarno gibanje, ki bo preustrojilo ves ta prostor od več kot 340.000 kvadratnih milj in združil balkanske narode z več kot 60 milijonov prebivalcev. Pričakovati moramo, da se bo rodila balkanska federacija, ki bo potencialno močnejša od Francije, ki ima 212 kvadratnih milj in 42 milijonov prebivalcev. Taka država pa bo dovolj silna, da postane važna za vse velesile in tudi za Ameriko samo.

Morda bo kdo trdil, da je prebivalstvo Balkana izključno kmečko in da njeno zaostalo prebivalstvo ne utegne igrati nobene vloge v zidanju novega sveta. Toda nikjer ni rečeno, da bodo te dežele ostale na svoji sedaj stopnji razvoja. To je bogat svet — z bogatimi ležišči premoga, železa, bakra, mangana, kroma, živega srebra in petroleja.

Vrhu tega pa so balkanski narodi čudovito spretni delavci. Na noben način niso manj spretni kot ruski mušiki, katerim je svet tudi odredil industrijske sposobnosti, ki so pa pokazali vsemu svetu, kaj je možno ustvariti v teku komaj dveh desetletij. Sicer pa tudi ni res, da na Balkanu ni industrij. Rudarstvo je že zdaj zelo razvito, industrializacija je že na poti, a tekom vojne so Nemci prenesli v balkanske kraje tudi precej svojih industrij, deloma, da se izognejo letalskim napadom, deloma, ker so hoteli na licu mesta predelati izkopano rudo in da izkoristijo lokalne delavske sile.

Edinole od politične in socialne strukture teh dežel je odvisno, kako hitro bo napredovala industrializacija teh dežel. Dokler je bilo to šest različnih in antagonističnih držav, so bile seveda le igrača v rokah velesil. Ko je bila Turčija izpodrinjena z Balkana, je nastala rivaliteta med Avstrijo in Rusijo, ki je povzročila prvo svetovno vojno. Posledica je bila, da sta bili obe potisnjeni z Balkana ven, a na njuno mesto so stopile Francija, Italija in Nemčija. Pakt v Monakovem je pregnal Francijo. Chamberlainova garancija Rumuniji je bila poskus Anglije, da si pridobi nekaj kontrole na tem ozemlju, toda poskus se je ponesrečil. Zdaj je bila izločena Italija s svojim polomom. Nemčija, ki je prišla na Balkan kot naslednica Avstrije, bo v nekaj tednih popolnoma poražena in bo tudi izginila s pozorišča. Nezgodno je vsled tega, da bo Sovjetska unija prišla na Balkan kot vodilna sila.

Kar je ogromne važnosti — velika in značilna sprememba — je to, da to pot vodilna vloga Rusije na Balkanu ne bo imela nobenih nasprotnikov. Od turških časov sem bo to prvič v zgodovini, da na Balkanu ne bo nasprotujočih si vplivov, izjemni morda Grčijo in Egejske otoke. Nemčija in Italija bosta definitivno izpodrinjeni. Francija bo imela dovolj skrbi, da si obdrži

svojo pozicijo kot kolonialna država, Anglija pa na Balkanu ni nikdar imela toliko interesov, da bi radi njih utegnili tvegati spor z Rusijo. Združene države pa tudi ne bodo šle tekmoval s sovjeti na ozemlja, kjer nimajo nobenih drugih trgovskih interesov kot rumunski petrolej, ki je le neznan del petrolejskih polj, ki so pod ameriško kontrolo.

Balkanske dežele pa se same ne morejo protiviti ruskemu vplivu, neglede na to, da bodo najbrže same rade sprejele ruski vpliv. Rusi imajo dobre zaveznike v vseh balkanskih deželah. Prvi je tu maršal Tito s svojimi partizani. Potem pride grška EAM, slabejša, toda čisto slična Titovemu pokretu. Na Bolgarskem in tudi v Rumuniji obstojajo med kmečkimi prebivalstvom močne komunistične stranke. Kar se Madžarske tiče, pa je brez dvoma, da bodo po vojni veleposredstva izginila v revolucionarnem pokretu, ki bo pometel s fevdalizmom, zastarelo socialno formo, ki ne bo mogla preživeti svoje zveze z Musolinijem in Hitlerjem.

Kakšno ogromna je sila teh revolucionarnih gibanj na Balkanu, je razvidno iz dejstva, da so jih skozi četrto stoletje zamenjati, najprej kralji in stare reakcionarne klike, pozneje pa domači fašisti s pomočjo Hitlerjeve Gestape. Kljub temu so danes krepkejša kot kdajkoli prej.

Njih cilj ni komunizem, temveč neka oblika kmečke demokracije s socializacijo vseh velikih industrij. Prišlo bo do spoja med zapadno demokracijo in sovjetskimi sistemom. Vsekakor pa se bodo opirali predvsem na Rusijo, ker nikakor ne bodo hoteli dosedanjega načina industrializacije, ki je bila le eksploatacija po tujem kapitalu. Ako izrazimo to z drugimi besedami — pričakovati ni priključitve Balkana k sovjetski Rusiji kot nove sovjetske republike, pač pa, da se bo rodila nova država, ki se bo naslanjala predvsem na Rusijo.

Iz zadnjih dogodkov na Balkanu je razvidno, kako namerava postopati sovjetska Rusija. Rumunskega kralja na primer niso pahnili s prestola s silo, temveč so ga spravili v položaj, v katerem mu ni preostalo ničesar drugega, kot da sam svojo ročno prevrže usmerjenost svoje države. Poklicati je moral starega kmečkega vodjo Julia Maniuja in celo preganjanega vodjo rumunskih komunistov, ki je danes na čelu rumunske mirovne delegacije kot minister brez portfelja.

Bolgarska vladajoča klika je sicer poskusila uiti potrebi, da je isto pot, toda bilo je zastoj, akoravno Bolgarska dejansko ni bila v vojni s sovjetsko Rusijo. V teku komaj par tednov je Bolgarija menjala svojo vladno trikrat in je od Bagrianova zlezla do Georgijeva, ki zdaj ne predstavlja prav za prav le nove vlade, temveč že nov režim, ki je popolnoma sličen Titovemu.

Dosedanji razvoj stvari je pokazal tri važne posledice ruskega prodiranja na Balkan: Prvič, da so se pojavile slične vladne

organizacije v vseh balkanskih deželah, in da bo Madžarska brez dvoma sledila, čim bodo Rusi zasedli Budimpešto. Drugič, da je postalo Črno morje rusko jezero. Rusi ne bodo nikdar več dovolili, da postane rumunsko pristanišče Konstanca, ali bolgarska Varna ali Burgas, izhodišče za novo invazijo proti njenim pozicijam na Krimu. Tretjič pa je vpliv teh dejstev na politično situacijo Turčije.

Turčija ima skupno mejo z Rusijo južno od Kavkaza. Na Črnem morju je bilo dozda vedno mogoče poklicati druge pomorske sile na pomoč proti Rusiji. Toda danes stoji stvar tako, da Anglija najbrže ne bo več zahtevala, da obdrži svoje turške interese. Turčija bo v bodoče za Rusijo le še mala neprijetnost, ker bi ji mogla zapreti dohod v Sredozemsko morje, toda da Rusija bo brez dvoma gledala na to, da to nevarnost odpravi, tako ali tako. Turčija si je zaigrala vse možnosti, da bi govorila s poudarkom na mirovni konferenci ... Vzroki turškega oklevanja so bili notranji. Posledice bodo pa zunanje, politične.

Nova velesila, ki bo močnejši faktor, vstaja na jugovzhodu Evrope — Balkanska federacija, ki bo pod vodstvom Rusije. Turčija bo pa najbrže igrala slično vlogo v Mali Aziji. Tako bo vse ravnotežje sil v vzhodnem delu Sredozemlja spremenjeno.

Šibki delavci so kos nalogam

Šibki možje in žene opravljajo izvrstno delo v topilnicah, posebno kjer je treba močnih mišic — in predvsem, oni tudi ostajajo na svojem poslu, poroča War Manpower komisija.

V tej izjavi poroča WMC o slučajih, ki so se pripetili v Pennsylvaniji, da pomagajo žene in moški šibke rasti zadostiti potrebam vojske v takih bistenih stvarih kot so bombe, tovorni avtomobili, težki obodi za avtomobile, veliki topovi in radarske naprave.

Tristopetdeset žena je uposlenih v eni od livarn v Harrisburgu, Pa., in mnogo izmed njih ima pri vojakih moža ali sinove ali zaročence. Nekatere v Philadelphiji opravlja žena, ki tehta komaj 119 funtov, posel v livarno. Tudi druge žene šibke rasti opravljajo slične posle v tovarnah okraja Philadelphia.

Mogočna jeklarna v Eddystonu, Pa., izjavlja, da nekateri njih najboljših delavcev ne tehtajo več kot 125 funtov. Druga jeklarna v Lansdownu, Pa., pa je nastavila celo skupino dijakov srednjih šol, ki so se prostovoljno javili na delo preko počitnic.

War Manpower komisija poroča, da so naprave v modernih livarnah in topilnicah tako pripravne, da je mogoče v mnogih slučajih nastaviti šibke ljudi.

Ostanite na svojem poslu in pomagajte zadostiti bistvenim zahtevam vojske — to je našo upanje na popolno zmago v čim krajšem času. — UVI.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Naše krvi ne bodo več tujci spreminjali v zlato

Eden od prevažnih sklepov, ki jih je sprejel AVNOJ na svojem drugem zasedanju, je za nas Slovence sklep o priključitvi Primorske k naši federativni demokraciji Jugoslaviji. Malokdo se pri tem zaveda vse dalekosežnosti tega sklepa in ne pomisli, da gre za tisti košček zemlje, kateremu so grabežljivi tujci pripisovali vse večjo važnost kakor mi Slovenci sami.

Ni bil Hitler prvi Nemec, ki ga je vlekle želja k Jadranskemu morju. Že zdavnaj pred njim je nekdanja politika cesarske Nemčije v zvezi z avstrijsko politiko gradila tako imenovani "most k Jadrani" in proglasila tujerodni nemški življenj, živče na slovenskih tleh, za pilote tega mostu. Še dalje je šla njihova tedanja nakana. Da bi za večne čase zavarovali in utrdili nemštva pot do morja, so že v cesarski Nemčiji izdelali načrte, kako bi preselili vse Slovence kam drugam, kjer ne bi bili več na poti njihovim imperialističnim (osvojevalnim) načrtom. Nemški in avstrijski imperializem je hotel doseči nadvlado na Jadranskem morju in potem preko morja izpodrinuti s svojo trgovino trgovino drugih držav v deželah Bližnjega vzhoda. Ta politika je v prvi svetovni vojni povzročila, da se je imperialistična Italija, tekmovalka stare Avstrije, priključila protinemškemu tabornu in se zvezala s Francijo, Anglijo, in Ameriko. S podporo teh velesil je postala zmagovalna in dobila kot nagrado za sodelovanje v vojni — našo slovensko Primorje.

Kakor je popreje iztegoval nemški imperializem preko naših krajev svoje kremeplje po tujih deželah, po gospodarski in politični nadvladi v enem delu Sredozemlja in mu je pri tem služilo naše Primorje kot odskočna deska, tako je potem prišla Italija na isti slovenski parceli graditi tla svojim imperialističnim načrtom. To pot smo s to razliko, da v obratni smeri — proti Podonavju in Balkanu. Prav tako in še veliko bolj kakor nekoč Avstrija je pričela sedaj Italija raznarodovati Slovence, jih preganjati, izseljevati in gospodarsko uničevati. Zanj je pomenilo slovensko Primorje neposredno zaledje tržaške luke, katero si je hotela zavarovati s takim širokim pasom poitalijancene slovenske zemlje.

Nič drugače kakor nekoč Avstrija je tudi Italija hotela spreminjati kri slovenskih fantov v zlato. Umirati smo morali na boljše za vse mogoče tuje koristi in tuje gospodarje. Preko slovenskega Primorja so pričeli italijanski osvobodilci prodirati v široko tržaško zaledje. Na tržaški magnet so lovili državice Srednje Evrope, ki ravno tako težijo k tem vratom v svet.

Pri načrtih, da pridejo do gospodarskega vodstva in nadzorstva, obenem seveda tudi političnega, so podprli klerofašistične klike v bivši nemški Avstriji. Te so z njihovo podporo v krvaveri naskoku na demokracijo in vzpostavile italijanskemu fašizmu naklonjeni, znani reakcionarni Šušnikov klerikalni režim. Podobno so podpirali tudi klerikalno politiko in grofovsko politiko na

Madžarskem. Spletkarili in uvažali so fašizem v Romunijo, tako da so skoraj popolnoma obkolili bivšo Jugoslavijo. Pri nas so podpirali fašizmu prijazne, protijudske klike, vtihotapljali svoj fašizem preko raznih klerikalnih agentov, Zebotov, Erlihov in drugih stražarjev tudi v slovensko politično življenje. Istčasno pa so večbali Paveličeve ustaše po Italiji in Madžarskem v Janka-Pusti in tako pripravljali čisto vojaški napad na našo državno samostojnost.

Ko se je kasneje razbohotil nemški fašizem, je zato, ker je bil močnejši, odrazil italijanske imperialiste iz Podonavja ter jih usmerjal proti bivšemu francoskemu imperiju. V državah, ki jih je pospravjal Hitler drugo za drugo, pa je podedoval fašiste in klerofašiste, katere so tamkaj zaplodili Italijani. Tako je že prav nazadnje, v naših dneh, izpolnilo to zbirko s slovenskimi belogardisti, ki jih je spremenil v svoje najzvestejše gestapovce.

Italijanski imperializem je propadel, nemški okupator pa kljub šestim ofenzivam, ki jih je podvzel v našem Primorju, ni ničesar dosegel in je danes Primorska že priključena močni, osvobojeni Jugoslaviji, in to kljub njegovemu pošastnemu zatiranju in divjanju.

Odslej si nikoli več ne bodo tujci poravnali svojih medsebojnih imperialističnih računov z našo krvjo in na naši primorski zemlji ter sklepal kravje kupčije na račun slovenskega naroda. Primorska je del federativne, demokracije Jugoslavije in bo preko nje našla potrebno široko in globoko gospodarsko zaledje v vseh slovenskih državah.

(Ponatisnjeno iz lista "Kmečki Glas", vestnika Osvobodilne fronte slovenskega naroda, iz aprila 1944 — št. 4.)

Churchill in Roosevelt sta se spet sešla

Ministrski predsednik Churchill je spet v Quebecu, kjer bo imel vrsto sestankov s predsednikom Rooseveltom. Vsaka izmed prejšnjih sej je prerokovala vojne razvoje večjih važnosti, tako bo tudi ta sestanek najbrže potrdil isto, da ne bo kake izjeme.

Toda, ko je Nemčija očitno na robu totalnega poraza, vse kaže, da so sedanji sestanki sklicani radi vojaške vlade v Nemčiji, kakor tudi radi osnovnih vprašanj, kako bodo Združeni narodi reorganizirali Evropo.

Nepotrjena poročila pravijo, da je mr. Churchill vznemirljen glede Rusov, če bodo okupirali balkansko ozemlje in da se on boji, da bo mr. Stalin poskušal nadvladati ta del Evrope, ne da bi vključeval Ameriko in Anglijo. O mr. Churchillu tudi pravijo, da odobrava ustvaritev posameznih neodvisnih katoliških držav na Balkanu, da bi bile nekaki odbijali napram močnim ruskim ambicijam.

Ce hoče Rusija prevzeti te balkanske dežele, ni pač ne vidimo, kako bi mogel mr. Churchill ali mr. Roosevelt to preprečiti. Gotovo, ameriški narod ne bo tako razpoložen, da bi z jamčil sigurnost nekaterih protiruskih odbijalnih držav. Prav tako ne bi bilo modro, da bi poslali močne ameriške čete na Balkan, in to samo z namenom, da bi uničili ruski načrt. Brez dvoma bo Rusija diktirala svoje pogoje po končani vojni vsem tistim deželah, katere bo zasedla. Prav tako moramo biti pripravljeni mi sami, da storimo isto in tudi z istim povdarnjem.

Izgleda že zelo jasno, da bo angleško-ameriškemu prizadevanju najboljše služilo to, da se izvede vojaška okupacija in vlada na kolikor mogoče velikem kosu nemškega ozemlja, predno bo podpisano premirje. Če bodo armade iz zapada preplavile Nemčijo, in če bo bojna črta na vzhodu bistveno ostala v ravnotežju, potem izgleda, da bo ameriško in angleško stališče pri mirovni mzi izmerljivo močnejše.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR	
Izvršni odbor	
VINCENT CAINKAR, gl. predsednik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAR, gl. pomočnik tajnika	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blaginjak	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISEK, tajnik bol. odd.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel.	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Podpredsedniki	
MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik	Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik	2657 W. 65th St., Cleveland 2, Ohio
Distriktni podpredsedniki	
JOS. CULKAR, prvo okrožje	417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje	R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje	7955 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje	3979 Randall St., St. Louis 14, Mo.
URSULA AMBROZICH, peto okrožje	418 47th St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šest. okrožje	823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.
Gospodarski odbor	
MATH PETROVICH, predsednik	253 E. 131st St., Cleveland 10, Ohio
VINCENT CAINKAR	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL	2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB EUPAN	1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
LONALD J. LOTRICH	1937 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH LISCH	706 E. 290th St., Euclid 17, O.
Poradni odbor	
ANTON SHULAR, predsednik	Box 57, Arma, Kansas
FRANK VRHARICH	315 Tener St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIC	10511 Mushoka Ave., Cleveland 10, Ohio
ANDREW VIDRICH	706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK	778 E. 185th Street, Cleveland 10, Ohio
Nadzorni odbor	
FRANK ZATTE, predsednik	2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANDREW GRUM	17188 Snowden, Detroit 31, Mich.
JOHN OLIP	331 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI	25 Westlax Ave., Peru, Ill.
JOSEPH FIFOLT	1237 E. 4th St., Cleveland 3, Ohio
Glavni izdajnik	
DR. JOHN J. ZAVERNIK	2210 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

Nihče ne more dolžiti Rusije, če vzame ono, kar sama smatra potrebno za rusko varnost, in nihče ne more obdolžiti mr. Stalina, da ni nič drugega, kakor popoln realist. Obratno pa morata biti tudi mr. Roosevelt in mr. Churchill pripravljena, da začneta mirovna pogajanja po istem načinu.

Najbolj uspešen posredovalec bo tisti, ki bo imel najboljše karte v rokah.

(To je bil uredniški članek, ki je izšel v Duluth Herald dne 11. sept. 1944. Prevedel J. R.)

Špijon Kern obsojen na smrt

(iz "Ljudske pravice", 28. maja) Pred izrednim vojaškim sodiščem se je 12. maja vršila sodna razprava proti Kernu Francu, županu upravljatelju v Hinjah v Suhi Krajini, ki je bil obtožen veleizdaje in špionaže v korist okupatorja. Obtožnica mu je očitala, da je bil prišast in organizator bele garde in švabobrancev, da je organiziral fante in

može, da so šli k švabobranec mesto v narodno vojsko ter da si je zapisoval podatke o premikih, številnih moči ter o značaju naših vojaških enot. Na sami razpravi je Kern svojo krivdo priznal in je tudi pripuščal možnost, da so na podlagi njegovih zapiskov Nemci bombardirali 5 vasi v Suhi Krajini, kjer so padle številne človeške žrtve ter so bile vasi popolnoma uničene.

Obtoženi Kern se je zagovarjal, da je smatral svoje delo za pravilno, ker je v vsem poslušal škofa in svoje vagoletelje v ljubljanskem semenišču. Kern je bil obsojen na smrt.

Papandreou napovedal osvoboditev Grčije

London, 21. sept.—George Papandreou, predsednik grške ubožne vlade, je po radiu napovedal, da bo Grčija, ki je že tri in pol leta pod nemško okupacijo, kmalu osvobodjena. Dejal je tudi, da so reprezentantje vlade na poti v Grčijo, da prevzamejo administracijske posle v krajih, iz katerih so bili Nemci izgnani.

Zamenjajte svoje nerabljene električne naprave za vojne znamke

Mrs. Smith je otožna! Med tem ko se muči na vojnem delu, je zelo v skrbeh o hišnem delu... Ker potrebuje vacuum čistilec, pa ga dobiti ne more!

Mrs. Smith in druge na vojnih delih in domačem gospodinjstvem delu zaposlene ženske potrebujejo električne naprave za ohranitev časa na domu... Ampak vsled vojne so te vojne ugodnosti zelo v pomanjkanju. Da se preskrbi naprave za take ženske, vam bo vaš trgovec električnih naprav ZAMENJAL vojne znamke za take električne pripomočke, katerih vi ne rabite več. On vam celo da znamke tudi za pokvarjene stvari, katere on še lahko popravi. Tu je nekaj takih potrebnih električnih stvari: Vacuum čistilci, likalniki, pralni stroji, prašniki in hladilnice. Kaj mislite k temu? Ali ne bi dali roko in pomagali vojni delavki z ZAMENJAVO nerabljenih električnih naprav za vojne znamke?

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

PRIPOMBA: Commonwealth Edison Company ne kupuje rabljenih električnih naprav, da bi jih iznova prodajala, pač pa bo z večim veseljem pomagala trgovcem z električnimi pripravami v Chicago pri tem programu zamenjavanja v vojnem času.

Veliki duh jugoslovanske Osvobodilne fronte je razviden tudi na demonstracijah, kakršno vidite na sliki. Sila je bila sneta na otoku Hvaru po osvoboditvi izpod krutega okupatorja, ko so se vršile velike demonstracije.

GORNJE MESTO

POVEST IZ ZAGREBSKEGA ŽIVLJENJA

SPISAL

BOGOMIR MAGAJNA

(Nadaljevanje)

Malči ga je opazovala. Nekaj mehkega ji je ležalo na ustnicah: "Ta otrok! Kaj mu je?" Ko je godba nehala, so ga obkrožili fantje: "Sedaj pa, Simon, pij!"

"Ne silite ga," je zaklicala Malči. Toda on je spet pil. Potem je stisnil čelo v dlani.

"Za trenotek. Vrti se mi."

Simon se je oprjel z eno roko na mizo, drugo je stiskal na oči. Prišel je premikati ustnice. Malči je približala uho njegovim ustnicam in poslušala. Nihče ni tega zapazil razen Mancike. Erika je stala ob klavirju ob Benčini. On ji je božal roko. Nikolaj je bil zaročen. Nevesta ga je vzdrževala. On je ljubil Eriko in Erika njega. Nevesti je bil zvest. Vedeli so vsi in Erike ni niti poljubil nikdar, a jo je ljubil in ona njega. On je imel dvajset let, nevesta štindvajset, Erika šestnat. Nevesta je bila daleč, a ji je bil zvest. Zato je izročil svojo godbo angelom. Kdo bi poznal vse te ljudi. Nad trideset jih je bilo v sobi, mladi vsi, vsi na tej barki sredi morja v tujem kraju, vsak svoje življenje, vsakega je obkrožal svet, a Simon je spet pozabil, da je tu in je mislil, da je sam, da ga ne posluša Malči, da ga ne gleda Mancika. Simon se je prvič v življenju napil vina in je mislil, da tiho misli, a je glasno šepetal:

"Marija, čuješ, sestra mi je umrla. Klicala me je in jaz nisem šel. Mrtva je in jaz plešem in bom plesal in bom vriskal in igral. Zakaj si ti pesem moje duše prelepaš, da k tebi ne morem, Marija, ti gošpa s hacinol!"

Malči ga je prišla za roko.

"Simon!"

Dvignil je glavo.

"Vrtelo se mi je, Malči! Dobro je sedaj."

"Ne pij toliko! Kaj bi rekla Marija."

"Marija iz Gornjega mesta?"

"Da!"

Gledal je Malči s širokimi očmi in se naenkrat nasmejal glasno: "Znaš tudi ti čitati malči? Ona je popolnoma navadna ženska. Nič posebnega ni na njej."

V odgovor se mu je Malči nasmejala še bolj, a ni odgovorila z besedo. Nikolaj je zaigral. "Pojdi po Manciko! Jaz ne plesam." Skoraj zbal se je, ko je prosil. Mancika je vstala brez besede. "Ne govori med plesom!" mu je rekla. Iz škrtotne rdeče svile je zadehtel opoj neznanega cvetja k njemu. Visoka, ponosna postava je vodila njega, ne on nje.

Za odmor ga je povabila Mancika: "Sedi nekaj časa k meni! Menda se Krilana ne boš zbal." Prisedel je. "Rekli so mi, da si pesnik. Že kakih deset sem jih spoznala v tem mestu, zoprnikov do skrajnosti, sanjavih naveličancev."

"Hvala," je odgovoril. "Jaz sem poznal samo enega in je umrl in hvala Bogu, da je umrl. Jaz sem jih pisal tedaj, ko človek ne more biti naveličan."

"In si naveličan sedaj?"

"Ne," je odgovoril trdo.

"In ne pišeš pesmi?"

"Ne!"

"Bi jih lahko?"

"Ne!"

"Si izročil svojo pesem angelom kot Benčina godbo?"

"Ha, angelov zame ni več. — Ne, dva sta: eden je živ, a je mrtev za mene, a sestra je angel, mrtvi angel. — Pesmi za tiste, katerim bi jih pisal lahko, bi ne bile dobre."

"Pesmi za tiste, katerim bi jih pisal lahko, bi ne bile dobre," je počasi ponovila Mancika. Nato naglo: "Hočeš narediti meni eno?"

"Narediti? Daj mi papir. Takoj, če hočeš."

"Hvala, žališ me. Toda obljubil si in hočem, da mi jo napišeš takoj!"

"Kupi pet kil papirja!"

"Mislim, da bo listek dovolj," je odgovorila sovražno.

"Ti iščeš in iščeš in se ne moreš vreči v jezero. Kaj pomagajo slike po listih, kaj pesmi, ki jih pišeš, povej mi, kaj iščeš, ti ženska, ki niti ne veš, kaj je hacinola."

"Tu je papir in svinčnik, piši," je ukazala hladno.

Družba je postala pozorna. Krilan je umolknil. Vsi so gledali naju.

"Krilan, samo pesem in nič drugega ne bom napisal," mu je zaklical Simon glasno in se porogljivo ozrl na Manciko, ki je prebledela. Krilan se je spet zasmejal. Simon je sedaj zasepetal: "Oprostite, drago dekle, tvoj obraz zasluži, da ga človek žali, saj hoče razumeti vse in biti porogljiv. V kateri obliki hočeš, da ti pesem napišem?"

Gledala je v njegove vročine, polpitane oči, in se zasmejala in rekla: "Piši sonet in daj mu začetne črke mojega imena!"

Vzel je papir in pisal hitro kot brez misli. Črke so mu skrivenčeno in komaj čitljivo bežale pa papirju:

Manciki sonet.

Življenje Judov vseh in tudi tvoje
Imelo smisel ta, da dvakrat dve je štiri,
Da dalje vseh zemlja na vse strani izmeri,
Oblike vseh stvari deli na dvoje.

Visoko iščeš ti, da tudi iz lepote
Koren izvlačiš: Dvakrat dve je štiri.
In nič ne veš, da ona se v neskončnost širi,
Mancika, v neskončnost, do strahote.

A jaz poznam jo, njo, ki dvakrat dve je pet!
Ne vprašaj me, kdo je to: Marija.
Celine duš odkrila je, neznani svet.

In ljubim njo samo, čeprav boli,
Ko vodi v neznanje nje vizija.
Imej število svoje! — Ne grozi mi z očmi!

"Preberi nam, preberi!" so klicali vsi iz družbe. Toda Mancika je upognila list na dvoje in ga shranila v torbico. Ni se zaznala nikakoli sprememba na njenem obrazu. Toda sklonila se je k Simonu: "Hvala Napisal si dobro, toda odgovorila ti ne bom s sonetom, moj dragi. Pokazala ti bom tudi jaz, da je dvakrat dve še več kot pet."

"Kaj mi moreš storiti, da bi mi bilo teže, kot mi je," je odgovoril, vstal in sedel k Malči. "Še nekaj, Mancika," je govoril čez mizo. "Sonet je slab, kajti notri je tudi njeno ime. Pesem, ki bi jo o njej doživel, bi ne smela biti pisana tukaj. Toda jaz bom še eno zapel, in sicer na gosli in tukaj. In se bom brez sodnije ločil od nje za vselej. Kajti od slike, ki te omamlja, se ločiš najlaže, če deneš sajasto steklo pred njo."

Niti Mancika ni dobro razumela teh besed; drug, razen Malči, sploh niso vedeli, kaj naj pomenijo. Vzel je gosli in stopil h klavirju.

"Nikolaj, udari 'a'," je ukazal. Nikolaj je ubogal.

"Bova igrala skupaj?"

"Ne, poprej spravim svoje gosli h angelom."

Ko je uglašil gosli, se je obrnil k vsej družbi, ki je pričakovala, da bo igral. Prišel je govoriti in njegov glas je bil kakor norega: "Prijeteljice, tovariši! Prišel sem k vam s prelepo novico."

(Dalje prihodnjik.)

"Kako dolgo bo še vojska?"

"Ne vem, to ve sam Bog!" je odgovorila Anka mirno in počasi.

ALSO RAN

HERE'S ANOTHER in the growing gallery of captured enemy commanders—Gen. Otto Ellfeldt, who headed the German 84th Corps. He was taken prisoner while trying valiantly to escape the Argentine pin-point trap. He seemed quite resigned to his fate. Signal Corps Radiophoto.

STARLET MAKES HER CAMERA DEBUT

SHOWN POSING for her first picture in Los Angeles is two-month-old Juliet Colman daughter of film star Ronald Colman and the former Benita Hume. We can't help but agree with Colman who said, "It is obvious she is going to be very beautiful."

si, kakor da bi odgovarjala v šoli.

Lojz je dolgo molčal; nato je vprašal dalje:

"Zakaj morajo na vojsko?"

"Zato, ker je cesar ukazal!"

"Kaj delajo na vojski?"

Anka je strnila obrvi, trenila je z očmi ter je pomislila.

"Na vojski streljajo!"

Zdaj je dolgo in trudoma premišljeval tudi Lojz; pred njegovim razumom se je dvigal silen plot, da ni mogel pogledati čez. Troje sivih oblakov je planilo mimo ter butilo ob okna, preden se je oglasil.

"Anka! Če ustrele človeka s tisto dolgo puško, ali pade na tla in je koj mrtev?"

"Koj je mrtev! Ali pa mu odtrga nogo in leži tam krvav in vpije!"

"Zakaj so ga ustrelili?"

"Zato, ker je vojska!"

Obadva sta molčala.

"Anka, kdo je tisti, ki strelja in odkod je prišel?"

"Sovražnik je; na oni strani sveta, daleč tam!"

"Kakšen je sovražnik? Ali ima rogove na glavi in parklje na nogah in dolg črn kožuh?"

"Tak je, kakor vsi mi drugi!"

"Ali tudi govori kakor mi; ali ne laja?"

"Govori kakor mi!"

"Ali tudi moli zjutraj in zvečer?"

"Moli tudi, zjutraj in zvečer!"

"Pa kako bi ga potem spoznali, sovražnika, če bi se kar prikazal in bi ne povedal, da je sovražnik?"

"Ker je drugače oblečen!"

"Če bi bili vsi enako oblečeni, ali bi nikoli ne bilo vojske?"

"Zaspi!"

Solnce je sijalo z ozkim žarkom samo še na strop, čisto v kot ob oknu. Mračilo se je.

"Povej, Anka! Ali ostane naš ata do konca v vojski?"

"Do konca!"

"Pa če bi ga sovražnik ustrelil?"

"Ne bo ga ustrelil!"

Anka je bila stisnila ustnice ter je strelala proti stropu, v tisti zadnji solnčni žarek.

"Pa če bi ga vendar ustrelil? Ali če bi mu vsaj odstrelil nogo, da bi ležal tam daleč ves krvav in bi nas klical?"

"Bog ne bo pustil!" je počasi in zamolklo odgovorila Anka.

"Ali je Bog z nami, ali je s sovražnikom?"

"Molči in zaspi!"

Zazeblo jo je po vsem životu, da je vztrepetala ter stisnila zobe. Zadnji žarek ob oknu je bil tiho ugasnil. Lojz je gledal v mrak s široko odprtimi, v praznoto in molk vprašujočimi očmi.

Dete med njima je zajokalo.

"Mislim, da je lačen!" je rekel Lojz; in čez nekaj časa je spomnil mirno, počasi in tiho: "Tudi jaz sem lačen!"

Anka je molčala; naslonila je svoje lice ob vroče lice otrokovo; zibala ga je narahlo, da bi ga uspavala.

Ob tistem času je stala na pekovem pragu ženska, v dolgo sivo ruto zavita.

"Samo še en hlebec, v imenu božjem!"

Pek, zalit in trebušen, je sedel za mizo in ni okrenil glave. Drobne oči so gledale dobrovoljno, glas pa mu je bil tenak in trd, kakor šiba, ki švigne po zraku. Kričal je v drugo izbo, skozi priprte duri:

"Kaj? Sto forintov za kožuh? Ali misliš, da sem z Rotšildom bratovščino pil? Sto forintov za babilj kožuh! Ob vojskinem času! ... Kaj bi radi?"

"Samo še en hlebec v imenu božjem!"

"Kolikor hočete, le denar na mizo! Šenka so obesili!"

"En sam hlebec na upanje!"

"Vraga, saj ste bogati! Saj

Vaš spomin

ZA
UMRLIMI

Vашe cvetice

POSILANE ZA
POGREBE
V TOLAŽBO ONIM,
KI ŠE ŽIVE

KUHARSKA KNJIGA:

Recipes of All Nations

RECEPITI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA
STANE SEDAJ \$3.00

Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani

Recepti so napisani v angleškem jeziku; ponekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.

216 West 18th Street

New York 11, N. Y.

ste bogati! Saj vas država zala-

ga, ko imate moža v vojski!"

"Kam bi s tisto miloščino? Za stanovanje je komaj, za tisto luknjo; za drva že ne!"

"Jaz že take miloščine ne dobivam od nikogar! Ste že opravili!"

Vstal je ter je šel počasi proti durim, odkoder se je slišalo prijetno ihtenje.

"Samo še en hlebec, v imenu božjem!" je šepetaje ponovila ženska, ko je bil pek že zaloputnil duri za seboj. Droben iglast sneg ji je bušil v lica, ko je stopila na ulico. Hitela je sključena po spolzkem tlaku in kakor je bila tenka in majhna, je bila vsa podobna otroku, zavitemu v predolgo materino haljo. Kolikor bližji je bil dom, toliko počasnejši in trudnejši je bil korak; globoko je klonil hrbet, kakor da bi tiščalo na pleča silno breme. Le ena tolažba je bila v njenem srcu, šepetajoča kakor molitev:

"Da bi spali! Vsaj spanja jim dodeli, o Bog! Saj spanje je tvoja miloščina, ne pekova in ne cesarjeva!"

Otroci so bili utihnili. Zunaj pred durmi, na temnem hodniku, je stala ženska, v ruto zavita, in je trepetaje prisluškovala. Mati si ni upala k otrokom. (Dalje prihodnjik.)

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vas

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častilke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojavnila daje vodstvo tiskarne
. Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali naročeno \$6.00 za eno leto naročnino. Če va člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči, da je list predlag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. dristvo in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.60	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družita št.

Naslov

Ustavite tednik in ga priplajte k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družita št.

3. Čl. družita št.

4. Čl. družita št.

5. Čl. družita št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

ČRTICE

(1911-1919)

IVAN CANKAR

MARJAZ

Pismo mi je pisala Pavla. Zganjeno je ležalo na mizi, v njem prstan in koralde.

"Nikar ne zamerite zaradi dolga, pa od srca pozdravljeni!"

To je bilo v marcu, ko je pozdravljala pomlad iz domovine. Devetkrat globlja je takrat ta dvojna bolest; tista, ki jo gledajo oči, in tista, ki jo srce nosi . . .

Ce mi še kdaj pripoveduje pismar o hrepenenju, bom vedel, kaj da mu odgovorim.

O VOJSKI

Ob peči na široki blazini so ležali vsi trije. Odeti so bili s čunjami, plahtami in vrečami, z navlako, na kup zneseno s ceste in dvorišč. Bil je še svetel dan. Mrzlo in trdo je sijalo belo zimsko solnce v prazno izbo. Eno okno se ni dalo zapreti in je poivenketavalo v burji; včasih se je vzdignil s ceste ali s

strehe oblak suhega snega ter je planil mimo.

Najstarejši med njimi je bilo šest let; njen podolgovati, koščen obraz pa je bil vse zrelejši, oči so gledale razumno in izkušeno. Njen triletni brat je bil debelogliav, čelat, okrogločel; toda tista polna lica so bila sivkaste polti, kakor od boleznih zabrekli. Med njima je spalo enoletno dete, suhotno, drobno in nežno kakor igrača; redki, pšenčnorumeni lasje so se sprjemali na potnem čelu kakor razmočeno predivo.

"Tudi ti zaspi, Lojz!" je rekla Anka.

"Saj je še dan, ponoči bom spal!" je s čudno globokim glasom odgovoril brat. Gledal je zamišljen proti oknu; z vsakim snežnim oblakom so planile njegove misli daleč v ledeno daljo.

Nenadoma je vprašal, s prav tistim čudno globokim, umerjenim glasom, z glasom starca: